

SZINES SZOBÁK

PAUL NÁDAI: FARBIGE ZIMMER. Die s. g. „Functionelle Innenarchitektur“ kümmert sich wenig um die Farben. Die moderne Innenarchitektur ist vor allem mit den, durch das neue Material bedingten Formenproblemen beschäftigt. Trotzdem wird in gewissen Ländern, so besonders in Frankreich und England auf die Harmonie der Farben grosses Gewicht gelegt. Weisse Wände spielen eine bedeutend geringere Rolle als die im warmen Ton gehaltenen Wandmalereien, da sie die Heimlichkeit der Zimmer sichern. Bei den Engländern wurden die Bilder der schönsten farbigen Zimmer gesammelt und als Album veröffentlicht. Auch bei uns ist eine ähnliche, nach Farben strebende Tendenz bemerkbar, namentlich unter den Jüngsten. Das Preisausschreiben der Hauptstadt Budapest für ein- und zweizimmerige Einrichtungen hatte erstaunlich farbige Interieurs zum Ergebnis. Ein Beweis dafür, dass der auch auf das Seelenleben der Inwohner Rücksicht nehmende heitere Wohnraum auch bei uns wieder seine Wiedergeburt hat.

PAUL NÁDAI: COLOURED ROOMS. The so called „Functionary“ furnishing tendency does not care for colours. The up to date furnishing is preoccupied with problems of shape and form, forced to it by the new materials. Though in certain countries, especially in France and England the modern designers are concerned about the harmony of colours. There, white walls occupy a less important part than the warm tinted paintings which assure the brightness of the rooms. The English published their most beautiful „Coloured Rooms“ in an album. The tendency towards the many coloured rooms can be perceived especially at the younger generation. The prize competition of the „Capital Budapest“ produced an astonishingly large number of Coloured Interieurs for one and two roomed flats. This proves that the bright rooms, which take the inner life of their inhabitants into consideration, are reappearing at us.

Az új berendezőművészet tíz év óta egyre kevesebbet törődik lakásunk színeivel. A falakon a hideg, de ragyogó világos, majdnem fehér, vagy tisztá fehér szín uralkodik. A bútorokon, szöveteken valami csíkozott, vagy egyszínű, de lehetőleg szürkés, kékes, seszínű bizonytalanság. Valamikor minden polgári családban volt egy sárgaszoba, egy zöld-szalón, egy kék-háló és minél nagyobb volt valamely társadalomban a lakáskultusz, annál vidámabb színek közt sétáltak a lakói. Még a háború alatt és a háború után is sokat mérlegelték a belsőberendezők: milyen színharmóniák adnak megnyugvást, frissességet vagy örömezzéseket a modern embernek? Minden lelkes iparművész búzgón merült bele az új színpszichológiába, amelynek alapelve az volt, hogy az emberi lélekben egy-egy szín egy-egy érzelmi hűrt üt meg és a színek akkordja pedig tartósan képes egy-egy szobában felemelni a vidámság hangulatába, vagy lenyomni a bánat mélységébe.

Mindez szinte egy csapásra megszűnt a legújabb törekvésekkel. Az új anyagok: a fémeső, az üveg, a nikkal, a különféle csempék, stb., stb. elsősorban formaproblémáikkal izgatták a lakásberendezőt. Másfelől ragyogást vittek a szobákba. Ott, ahol sok az ablak, sok a napfény, sok az indirekt esti fény, ezek az anyagok csillámló felszínükkel amúgy is valami elegáns hatást vetítenek a szobátérbe. Minek tehát az ilyen lakásban idejét mult fogalmakkal játszani, mint például: vidám falfestés, derűs szoba-

sarok, művészi kép a falon? — mikor a fehér falfestés egymaga megold minden problémát. És a hamis okoskodást még tovább is fűzték. A fehérnek megvannak az árnyalatai, mondták. Lehet az egyik szoba esontfehér. A másik tejfehér, a harmadik tojásfehér. Lehet a háló dukkolva, a dolgozószoba lakkozva, a harmadik fehéren zománcozva. Az a fő, hogy a fehér az ő semleges mivoltában minden bútorral, lámpával és szövettel jóbarátságot tart. A fehér az a szanatóriumi szín, melyen minden bacillus vesztét érzi. A fehér az a távolító szín, mely még a kis szobát is optikai csalással nagynak mutatja. A fehérben minden szín megvan elméletben. Minek akkor a fehér faltól eltérni? — kérdezték a technikai szellemű modern lakásberendezők.

Ahány állítás, annyi túlzás. A már széltében-hosszában kitapasztalt példák határozott tanúságokat adnak. A fehérszínű falfestés nem szép, nem olcsó és nem célszerű. Ha tartósan, ha többszörösen van átfestve a fal, vagy éppen valamilyen lakkozással kezelve, drága az eljárás, melyet csak igen-igen ritkán fognak megújítani. Tehát az a tisztító művelet, melyet az új szobafestéssel normál-lakásban minden két-három évben elérünk, itt el fog maradni. A fehér szoba bizonyára nagyobbak látszik, mint egy ugyanekkora sötétkék szoba. De vajjon azért több bútor fér-e el benne? Az ilyen fehér szoba falai eltávolodni látszanak. De a család nem lehet célja a falfestésnek. A fehér fal ragyogó felület,

mely a nappali és esti fényt visszaveri és világosabbá teszi a szobát. De vajjon egy halk rózsaszín vagy egy kanárisárga festés nem ugyanazt cselekszi-e?

A fehér szoba, a puritán szoba napjainkban nemcsak divat, de ami fontosabb ennél: dogma is. Az ilyen dogmává keményedett jelszavak szentek és sérthetetlenek. Mindenki, aki hozzájuk nyúl a bonckésével, maradinak bélyegeztetik. Az viszont, aki ezeket meggondolás nélkül magáévá teszi, esúcteljesítményéért az „avantgardista“ jelzőt kapja.

Szerencsére ez a divat csak bizonyos földrajzi szélesség és hosszúság alatt válhatott tíz év alatt ilyen tabuvá. Amerikában, Németországban, Olaszországban, Ausztriában és Magyarországon esküsznek rá az „élenhaladók“. De már a svájci, a holland, de még inkább a skandináv, a francia és az angol lakásberendezők, mint mondani szokás, „ócska szobafestők“. E sorok írója látott egészen kifinomult ízlésű interieuröket Franciaországban, amelyekben hol rózsaszín, hol almazöld, hol halványsárga, vagy ezüstös fal-, bútor- és textilszínek játszották az egyes formaművész gondolkodás nélkül odakiáltotta volna: pfuj, micsoda elmaradottság! De azok a barbár nyugateurópaiak megvásárolták őket.

Az angolok azonban ennél is tovább mentek. Egyszerűen lefényképeztették legjobb lakás-tervezőik legszebb színes szobáit és pár hónappal ezelőtt kiadták egy albumban („Colour Schemes for the Modern Home“ címen.) Mindenki, aki ezt a könyvet figyelmesen végiglapozta, megállapíthatta magában, hogy vannak a szigetországban igen derék polgáresaládok, melyekben a jelszó: csak színesen! Bútoraik hol a mult század egyszerű polgári formáit, hol már a technikai szellemet tüntetik fel. A bútorok fája, szövete a gyarmatok és az anyaország mindenféle gazdagságát képviselik. De, sőt határozottan szélsőségesen modern műbarátok is vannak Londonban, akik így gondolkoznak: nekem van a studiomban egy rózsafa kommodom a nagyanyámtól és egy nagy olajfestményem Paul Gauguintól, én ehhez terveztetek egy szép úriszobát, de úgy, hogy az a fiókos szekrény és az a kép az ő teljes szépségében ragyogjon ki...

A kiválasztott szobaberendező alázatos tisztelettel rendelte magát alá a régi asztalosnak és a postimpreszionista nagy művésznek... A szoba színes és mégis komoly. Öröm benne lakni és a modern kép meg a régi bútor mégis jól érzi benne magát. Talán egyik-másik „forradalmár“ lakásberendező a sértő „pittoreszk“ jelzővel illetné ezt az otthont, amely ennyi színt enged meg egy szobában s hozzá még egy festményt is megtűr a falon „valami Gauguin“-tól; de az

angolokat éppen az a sajátos izoláltság jellemzi, hogy a füttyültek és jelenleg is füttyülnek a kontinens minden duhajtságára.

Az alapvető különbség e nézetek közt ott van, hogy az egyik fél merőben gépszerű (tehát szépségmentes) racionalizmust keres a lakásban. A másik, az angol, pedig egy csomó lelki tényezőt is számításba vesz. Ezek a lelki tényezők ma éppenséggel nem közömbösek. Miután tudjuk, hogy Göthétől Ostwaldig, de előbb is, utóbb is annyi sok tudós kereste a színek érzelmi hatásait, azzal is végérvényesen tisztában kell lennünk, hogy a sárgaszínű szoba napfényt, holdgítót érzést sugall belénk, míg a sötétkék hidegséggel tölt el, hogy a zöld pihentető hatású, de a narancsvörös csak enyhe mértékben ilyen, míg a vérvörös felé közeledve izgatóvá válik. Ebből tehát önként következik, hogy az úgynevezett meleg színskálákat (a sárga-vörös árnyalatokban) sokkal jobban felkarolják az otthonos, derűs nyugalom érdekében, mint a hidegeket (a kék-szürke színakkordokat). De másfelől, ha egy bútorcsoport túlerős színt üt meg — mint például skarlátszínt vagy krómnarancsot, akkor azt egy semleges színnel, mint például az ezüst-, vagy szürke, esetleg fekete színnel le lehet tompítani s kellemetessé tenni. Ha tehát valaki a vöröses fából készült bútort krémszínű fallal ellensúlyozza, éppen olyan elegáns színskálát kap, mintha a zöld bútorbevonást sárga fal elé állítja.

Olyan korban élünk, melyben a lelki hatások mérlegelése általánosabb, mintsem valaha is hitték volna. A gyermeknevelő a lélek mélyén, a tudat alatt jelentkező vágyakkal kénytelen számolni. Az okos orvosprofesszor így szól tanítványaihoz: Ne a betegséget nézzétek, hanem a beteget, — elsősorban őt kell meggyógyítani. Vajjon éppenséggel a lakásberendező az, akinek a kezében mérőléce, anyag-mintakönyv és kalkulációs-ívek lévén, nem kell törődnie a lelki igényekkel?

Az az érzésünk, hogy minél inkább kihangsúlyozza a modern szobaberendezés a szerkezeti elvet a formákban, annál inkább lesz kénytelen az esztétikai elvet érvényesíteni a színválasztásban. Ez más szóval annyit jelent, hogy az olesó, szériatermelésű bútor formai tekintetben a legszükségesebb életfunkciókhoz fog igazodni; a keretet az üléshez, fekvéshez; az asztal a tálaláshoz, dohányzáshoz és alvás előtti olvasáshoz; de a szoba a színektől való jóérzés forrásává változik.

Sok jel van arra, hogy a fejlődésnek ebben a vonalában higgyünk. E sokféle jel között egyik: a fiatalság iránymutatása. A székesfőváros vezetői nemrég az Iparművészeti Társulat útján pályázatot írtak ki egy 900 pengős

garszon-szobára és egy 1500 pengős kétszobás lakásra fiatal házaspár számára. A meglepően jóeredményű pályázatnak lapjai ki voltak állítva a múzeum nagytermének falain. És ezt a kiállítást bátran lehetett volna nevezni a „Színes szobák versenyé“-nek.

Ha csupán a díjnyertes legjobb tervezéseket nézzük is: feltűnő a modern formaelvek mellett a színek szomjas keresése. Egyiknél a „kedélyes sarok“, másiknál az edényszekrény és a könyvespolc tartalma, harmadiknál a háziszóttések, szőnyegek és függönyök tarkasága, negyediknél egy magyaros hangsúlyú vitrin az ő díszzeivel, de végig mindenütt a színek belcanto-ja. És mindez, újra hangsúlyozzuk, ama gépi formákkal, melyeket tömegszám szabdal, munkál, ragaszt és állít össze a masina.

Ezek a fiatalok valami csöndes, de kifejezett vágyat éreznek a színes falak iránt és a színes

fák, szövetek, üvegek, cserepek polyphon hangszerezése iránt. Ez nem új ornamentika, ez egészen más. Annak a történeti folyamatnak továbbfejlesztése ez, melyet múzeumok régi lakószobáiban gyakran figyelhattunk meg, főképp az egykori ázsiai magasrendű kultúrákban.

A japán szobának falain felváltva különböző színű papírkárpitokkal igyekeztek más és más ünnepi érzés számára hangulatot teremteni. A perzsák ugyanazt szőnyegek színhatásával érték el, vagy legalább keresték.

Ez ösztönös művészet volt. A mai lakásberendező pontos színekkel és Ostwald-féle színtáblázatokkal keresheti ki a lakásban uralkodó tercettek és kvartettek összhangzatait.

De az a vágya, hogy a szerény garszonoknak és a fiatal házaspároknak boldog színeket szórjon szét a szobáikban, ösztönös, ősi és öröktől tartó, mint minden művészetakarás.

NÁDAI PÁL

A PLAKÁT ÚTJA

KARL ROSNER: DIE ENTWICKLUNG DES PLAKATES. Während der letzten 10 Jahre machte das Plakat so eine ungeheure Entwicklung durch, dass man diesem Zweig der Reklamenkunst grössere Aufmerksamkeit zuwenden muss. Das Plakat ist in erster Reihe ein Reklamemittel, das die Mitteilungen des Verkäufers an der Käufer weitergiebt. Je lichter das Plakat ist, umso besser und vollkommener erfüllt es seine Aufgabe. Der Akzent liegt nicht auf dem Stil des Plakates, sondern auf der Ausdrucksfähigkeit desselben. In der ungarischen Plakatkunst findet die „Neue Sachlichkeit“ ihren hervorragendsten Vertreter in Alexander Bortnyik; im Mittelpunkt seiner meisterhaften Plakate befindet sich immer die Wahre, in objektiver Darstellung. Der Meister der mit den Mitteln des Malers arbeitenden konstruktiven Plakate ist Robert Berény, dessen individuelle Plakate auch im Ausland grossen Erfolg hatten. Der bedeutendste Meister der ausgesprochen malerischen Plakate ist Paul C. Molnár, dessen Reiseplakate ganz besonders anziehend wirken. Gustav Végh ist der wahre Meister der im französischen Geiste gehaltenen Interieur-Plakate; die mit kraftvollen Linien und mächtigen Farbflecken geschaffenen erfolgreichen Plakate Stephan Irsais, stehen dagegen im Zeichen vollständiger Vereinfachung. Wie bei jedem Reklamemittel, so ist auch bei dem Plakat die Wahrheit der Reklame von hervorragender Wichtigkeit, ohne der keine Reklame erfolgreich sein kann. Die Reklame muss in erster Reihe dem Absatz dienen, erst in zweiter Reihe als Produkt der bildenden Kunst gefallen.

CHARLES ROSNER: THE DEVELOPMENT OF THE POSTER. During the last ten years the poster went through such a rapid development that we have to pay attention to that branch of advertising-art. The poster is a mean of advertising, which confers the ideas of the seller to the buyer. The clearer the poster, the better and the more perfect does it fulfil its mission. The accent of the poster is not in its style but in its expressiveness. The most excellent representative of the Hungarian advertising-art is Mr. Alexander Berény. In the focus of his masterful posters the goods are always represented objectively. The master of the constructive decorative art is Mr. Robert Berény, whose individual posters had great success even abroad. The purely picturesque or graphic posters are well represented in Paul C. Molnár's work. Especially his posters in service of travelling are attractive. Mr. G. Végh is the true representative of the „Interieur posters“ in the French spirit, while Mr. Stephen Irsai creates his successful posters with strong lines, great pathos, in the simplest way. „Be true in advertising has here — as well as at any other means of advertising — a preliminary importance, without that truth not even a single poster can be succesful. The chief aim of the poster is to sell, only secondly to delight as a product of applied art.